

N:o 101.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, om anslag för Sveriges deltagande i världsutställningen i S:t Louis år 1904; gifven Stockholms slott den 17 april 1903.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för Sveriges deltagande inom konst- och undervisningsafdelningarna af 1904 års världsutställning i S:t Louis på extra stat för år 1904 anvisa ett anslag af 120,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Carl von Friesen.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 april 1903.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden CRUSEBJÖRN,
ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN.

76:o.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, yttrade härefter:

»Sedan presidenten i Amerikas förenta stater inbjudit andra staters regeringar, däribland Sveriges, att deltaga i en världsutställning i St Louis, ursprungligen afsedd att hållas år 1903, men numera bestämd att äga rum under tiden den 1 maj—den 30 november 1904, hvilket ärende hittills behandlats inom finansdepartementet, har den 2 april 1903 till ecklesiastikdepartementet inkommit en underdånig framställning från akademien för de fria konsterna om anslag för Sveriges deltagande i nämnda utställningskonstafdelning. I denna framställning anföres följande.

Uti en den 20 december 1902 till akademien inlämnad skrivelse anhöll styrelsen för svenska konstnärernas förening, att akademien ville, i likhet

med hvad som skedde för jubileiutställningen i München år 1901, inbjuda samtliga svenska konstnärer, tillhörande olika konstnärsgupper, till ett allmänt möte för att afhandla frågan om deltagande från de svenska konstnärernas sida i världsutställningen i S:t Louis, till hvilken de svenska konstnärerna erhållit inbjudning. Som det samtidigt upplyste, att afven andra konstnärsföreningar delade denna svenska konstnärernas förenings önskan, utlyste akademien genom annonser och notiser i allmänna tidningar för ändamålet ett offentligt möte, till hvilket samtliga svenska konstnärer inbjödos. Vid detta möte, som hölls i konstnärshuset i Stockholm den 30 januari 1903 och vid hvilket 43 konstnärer antecknade sig såsom närvarande, uttalade sig hela församlingen af konstnärer för, att underhandlingar måtte inledas emellan de olika konstnärsgruppernas förtroendemän angående deltagandet i utställningen och villkoren därfor; och skulle resultatet af dessa underhandlingar sedermera delgifvas akademien.

Den 23 mars 1903 mottog akademien en skrifvelse, undertecknad af styrelsernas för konstnärsförbundet, svenska konstnärernas förening och de Fric vägnar, således från de tre konstnärsföreningar, som utgöra nästan hela den svenska konstnärskåren. Sedan i skrifvelsen meddelats, att nämnda tre konstnärsföreningar bestämdt uttalat sig för önskvärdheten af, att den svenska konsten bereddes möjlighet att på ett värdigt sätt framträda vid världsutställningen i S:t Louis, anfördes vidare följande:

»Vikten af att svensk konst sättes i tillfälle att deltaga i den stora amerikanska utställningen nästa år framgår tydligt, när man betänker, att vårt land, om än i mycket de stora kulturländerna underlägset, dock på flera områden, och alldeles särskildt på konstens, förvärfvat sig erkännande ej blott som med de främsta jämnstarkt utan ock som en banbrytande nation. Att vid S:t Louis-utställningen, där våra europeiska medtäflare uppträda med samlad energi, icke söka häfda denna plats vore att beklaga, desto mera som just för närvarande bland de svenska utvandrarne vaknat behof och vilja att göra det gamla fäderneslandets insats i kulturarbetet känt, förstådt och aktadt. Undertecknade få därför hemställa, att kungl. akademien, för uppnåendet af en svensk konstafdelning vid världsutställningen i S:t Louis 1904, ville hos Kungl. Maj:t begära ett anslag af 45,000 kronor, ett belopp, som beräknats med ledning af Chicago-utställningens kostnad.

»Utan att ingå på ett eventuellt anslags disposition eller de olika utgiftsposternas fördelning vilja konstnärsgrupperna dock föreslå, att, då en kommissarie vid detta tillfälle torde blifva öfverflödig, den eljes för kommissariens aflöning reserverade summan måtte fördelas mellan gruppernas montörer.

»Skall Sverige emellertid på den internationella konstens område kunna, såsom sig bör och såsom dess hittills varande ställning på detta område med bestämdhet kräfver, göra en verkligt stor och minnesvärd insats i den nationernas täflan, som förestår i S:t Louis, så torde det för alla vara klart, att den svenska utställningen måste kunna påräkna stöd såväl af de styrande för landets offentliga konstsamlingar som af enskilde ägare af konstverk. Endast i det fall, att möjlighet finnes att kunna komplettera den samling arbeten, konstnärerna själfva kunna disponera för utställningen, med vissa framstående tidigare verk, som nu äro i offentlig eller privat ägo, skall utsikt kunna finnas för, att utställningen verkligen skall komma att ge en fullständig och åskådlig bild af den rika konstutvecklingen i vårt land. Med hänsyn till den fosterländska innebörden häraf hysa vi dock den säkra tillförsikten, att staten skall föregå de enskilde med till efterföljd manande exempel genom utlämnandet af för utställningen eventuellt erforderliga konstverk.»

För egen del yttrar härefter akademien:

»De skäl, som i denna konstnärsföreningarnas skrifvelse finnas anförda för att den svenska konsten må beredas tillfälle att på ett värdigt sätt deltaga i värdsutställningen i S:t Louis 1904, synas akademien väl grundade. För att detta skall kunna ske fordras dock, att den ekonomiska sidan af företaget blir fullt betryggad. Konstnärerna själfva hafva, lika litet som kungl. akademien, några medel för ändamålet till förfogande, och att söka vädja till enskilda konstvänners offervillighet torde under nuvarande tryckta ekonomiska förhållanden ej röna någon afsevärd framgång. Det återstår då ingen annan utväg, än att staten träder emellan. Och det synes kungl. akademien, att staten i detta afseende har förpliktelser att uppfylla mot konsten och konstnärerna. Tack vare de nu levande svenska konstnärernas oafåtliga bemödanden att, så vidt möjligt, icke försumma något tillfälle att inför utlandet visa, hvad den moderna svenska konsten förmår, har densamma vunnit ett högt aktadt namn i utlandet, till heder och berömmelse för fosterlandet. Många uttalanden i den kontinentala pressen — såväl dagpressen som konstitidskrifterna — skulle kunna anföras till bevis härför. Här är icke platsen att upprepa dessa för öfrigt vidt kända loford. Dock begagnar kungl. akademien tillfället att såsom en sammanfattning af desamma anför ett uttalande från kompetentaste håll. Efter jubileiutställningen i München år 1901, i hvilken den svenska konsten bereddes tillfälle att deltaga tack vare det understöd, Eders Kungl. Maj:t täcktes i nåder anvisa, aflät presidenten för Münchenerkünstlergenossenschaft till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena en skrifvelse, som i öfversättning lyder:

'Jag kan icke underlåta att meddela eders excellens, att Bayerns och hela Tysklands konstnärer äro oändligt tacksamma för att Sverige och de svenska konstnärerna sände sin samling konstverk till Münchenutställningen. Utan afund och utan meningsskiljaktighet blef det af alla nationers press och konstnärer erkänt, att den svenska konsten är en af de allra förnämsta i hela kulturvärlden, och Sverige kan följaktligen vara stolt öfver sina konstnärer.'

»Om», fortsätter akademien, »det i allmänhet är af vikt för oss att begagna de tillfällen, som erbjudas att häfda den ställning, vi intaga på kulturens olika områden, så gäller detta icke minst vår konst. För det målets vinnande böra vi, synes det kungl. akademien, vara beredda att göra äfven jämförelsevis afsevärda uppoffringar.

»Det anslag, som här ifrågasättes, kan väl synas stort. Men det är också en stor sak det gäller, och därför vågar kungl. akademien i underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till innevarande års Riksdag aflåta nådig proposition, att ett belopp af 45,000 kronor måtte anvisas för vårt lands deltagande i konstafdelningen vid världsutställningen i St Louis 1904.»

Vid nämnda världsutställning förekommer en annan afdelning af speciellt intresse för Sverige, nämligen afdelningen för undervisning. Denna afdelning är enligt meddeladt tryckt program afsedd att dels lämna en öfverskådlig bild af alla sidor af Förenta Staternas undervisningsväsen dels ock att vinna en jämförande öfversikt af andra länders undervisningssystem.

För att bilda mig ett omdöme, huru ett deltagande från Sveriges sida i denna afdelning af utställningen skulle komma att utfalla särskildt med hänsyn till kostnadsfrågan, har jag låtit inom ecklesiastikdepartementet uppgöra en beräkning i detta hänseende.

Man har därvid tänkt sig, att Sveriges representerande borde omfatta å ena sidan de allmänna läroverken, samskolorna och flickskolorna samt de tekniska skolorna, å andra sidan folkskolorna och folkhögskolorna.

För de allmänna läroverken, samskolorna och flickskolorna synas huvudsakligen ritningar och fotografier af nyare läroverkshus och deras inredning samt redogörelser för organisation och läroplaner böra utställas. Kostnaden härför kan säkerligen begränsas till 2,000 kronor.

De tekniska skolornas utställning kräfvär omkring 6,000 kronor.

I fråga om folkskoleväsendet synes en mera omfattande utställning vara lämplig. Den borde anordnas i sex afdelningar, nämligen en för ritningar och, där så kan finnas lämpligt, äfven fotografiska afbildningar af

skolhus jämte skolinöbler och tillhörande anläggningar, särskildt planer för skolträdgårdar, en för undervisningen i läsåmnena med därtill afsedd åskådningsmateriell, en för tecknings- och skrifundervisningen, en för manlig och en för kvinnlig slöjd samt en för undervisning i huslig ekonomi. För beräkning af kostnaderna kunna utgifterna för Stockholms folkskoleutställning i Paris år 1900 läggas till grund. Dessa utgifter uppgingo till omkring 8,000 kronor. Med hänsyn därtill att nu ifrågavarande utställning skulle omfatta såväl stad som land och komma att anordnas på ett betydligt längre afstånd från hemlandet än den i Paris, måste kostnaderna ställa sig betydligt högre och torde icke kunna beräknas till lägre belopp än 15,000 kronor.

Gymnastiska centralinstitutet och Naäs slöjdlärarescminarium böra vid en svensk utställning icke saknas. Kostnaderna härför synas kunna betäckas med 1,000 kronor för hvardera anstalten.

Folkhögskolorna, hvilka äro karaktäristiska för de skandinaviska länderna, böra särskildt representeras från Sveriges sida. För detta ändamål torde ett belopp af 1,000 kronor vara tillräckligt.

Dessutom böra beräknas omkring 7,500 kronor till montrar, 3,000 kronor till frakter och 2,000 kronor till uppsättning, försäkring m. m., allt med stöd af motsvarande kostnader vid Parisutställningen, samt 5,000 kronor till resekostnader och arfvoden för två personer, som ombesörja uppställningen af utställningsföremålen.

För att utställningen må blifva till verkligt gagn bör finnas en utställningskommissarie, med skyldighet att vissa timmar dagligen förevisa och lämna upplysningar om utställningen. För en sådan kommissarie, hvilken torde kunna hafva inseende jämväl öfver den ifrågasatta svenska konstafdelningen vid utställningen, om en sådan skulle där förekomma, kräfves omkring 10,000 kronor.

Vidare böra på engelska affattade redogörelser för undervisningsväsendets skilda delar finnas att tillgå i utställningen, och beräknas kostnaderna härför till 2,500 kronor.

För oförutsedda utgifter torde äfven något belopp afses, förslagsvis 10,000 kronor.

För utställningens förberedande och ordnande och för handhavande af alla de ärenden, som därmed stå i samband, måste tillsättas en kommitté med rättighet att antaga behöfliga biträden. Kostnaderna för en dylik kommitté torde kunna begränsas till 4,000 kronor.

Utställningen komme säkerligen att vinna, om enskilda förläggare af undervisningsmateriel kunde förmås att deltaga i utställningen. Detta skulle nog lättare ske, om utställarne kunde erhålla något bidrag till kost-

naderna för monter och frakter. Ett belopp af förslagsvis 5,000 kronor bör ställas till kommitténs förfogande att användas i sådant syfte.

Enligt denna beräkning skulle till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i utställningens afdelning för undervisningsväsendet med inbegripande af kommittéutgifter komma att krävas ett anslag af omkring 75,000 kronor.

Af de handlingar, som funnits att tillgå beträffande världsutställningen i S:t Louis, synes denna utställning skola blifva mycket storartad och komma att öfverträffa de senaste världsutställningar i Amerika, i hvilka Sverige deltagit. Det skulle då enligt mitt förmenande vara beklagligt, om Sverige komme att helt och hållet saknas vid denna utställning, där nästan alla öfriga bildade nationer kunna förväntas blifva representerade. Äfven om Sveriges officiella deltagande i såväl industri- som konstutställningen nu icke bör, med hänsyn till därmed förenade synnerligen dryga omkostnader, ifrågasättas, torde vårt land likväl böra vara representeradt vid ett par af de afdelningar inom utställningen, där Sverige har att särskildt försvara en framstående plats bland kulturfolken. Detta är händelsen med afdelningarna för konst och för undervisning. Enligt uppgjorda beräkningar torde kostnaderna för ett deltagande i utställningen i denna inskränkta omfattning kunna begränsas till en måttlig summa, och den uppoffring, som en sådan utgift innebär, synes mig väl uppvägas af de fördelar, som Sveriges deltagande i utställningen skulle medföra och bland hvilka jag ej räknar såsom den minsta befestandet af de band, som förena oss med våra många i Amerika bosatta landsmän.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, hemställa, det Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att för Sveriges deltagande inom konst- och undervisningsafdelningarna af 1904 års världsutställning i S:t Louis på extra stat för år 1904 anvisa ett anslag af 120,000 kronor.»

Till denna departementschefens hemställan, i hvilken statsrådets öfriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition i ämnet, sådan den finnes detta protokoll bilagd, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Hugo Tigerschiöld.